

NEDERLANDSCHE PLANTENZIEKTENKUNDIGE (PHYTOPATHOLOGISCHE)
VEREENIGING

TIJDSCHRIFT OVER PLANTENZIEKTEN

ONDER REDACTIE VAN

Ir N. VAN POETEREN, PROF. DR W. K. J. ROEPKE
EN MEJ. H. L. G. DE BRUYN

REDACTIE-ADRES: Ir N. VAN POETEREN, WAGENINGEN
KORTE MEDEDEELINGEN: Dr A. J. P. OORT, WAGENINGEN
DRUKKERS-UITGEVERS: H. VEENMAN & ZONEN, WAGENINGEN

52e Jaargang (1946)

2e aflevering

Maart-April 1946

IN MEMORIAM Dr PIETER VAN DER GOOT

(10 December 1887 – 10 April 1944).

DOOR

W. ROEPKE (Wageningen).

Tot de slachtoffers van den oorlog in Ned.-Indië behoort Dr P. VAN DER GOOT, Directeur van het Instituut voor Plantenziekten te Buitenzorg (Java). De Redactie heeft gemeend den overledene in ons Tijdschrift te moeten herdenken, omdat dit in Indië vooralsnog niet mogelijk zal zijn.

PIETER VAN DER GOOT werd geboren den 10 December 1887 te Amsterdam, als zoon van een gezenen journalist, verbonden aan een der groote Amsterdamsche dagbladen. In 1905 deed hij eindexamen H.B.S. en liet hij zich inschrijven als student aan de toenmalige Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, reeds in 1908 het einddiploma dezer instelling behalende. Daarna werkte hij tot 1911 als assistent bij prof. RITZEMA Bos, vervolgens korten tijd bij prof. DE MEYERE te Amsterdam, prof. REH te Hamburg en prof. SCHRÖTER te Zürich. In 1912 werd hij door Dr PRINSEN GEERLINGS uitgezonden voor het Proefstation voor de Java-Suikerindustrie te Pasoeroean; hij was de eerste, landbouwkundig geschoolde entomoloog in Ned.-Indië. Reeds eind 1914 ging hij over naar het toenmalig Proefstation voor de Bergcultures te Salatiga, Midden-Java. Na expiratie van zijn contract, in 1917, vertrok hij met verlof naar Nederland, dat hij na een avontuurlijke en niet geheel ongevaarlijke reis over Japan, Siberië, Rusland — de revolutie was uitbrekende —, Finland, Zweden en Engeland wist te bereiken. In 1918 reeds keerde hij naar Indië terug, via Noord-Amerika, de Hawaii-eilanden en Japan, onderweg overal zooveel mogelijk relaties met vakgenooten aanknoopende. Hij aanvaardde de betrekking van entomoloog aan het Instituut voor Plantenziekten te Buitenzorg. In 1924 ging hij met verlof naar Nederland om in 1925 met lof aan de Wageningsche Landbouwhoogeschool te promoveeren. Nog twee keer vertoefde hij met verlof in het moederland, nl. in 1931 en 1938. In 1934 volgde hij dr S. LEEFMANS als Hoofd van het Instituut voor Plantenziekten op. In 1936 werd hem te Bandoeng de gouden Bosscha-medaille uitgereikt wegens zijn verdienstelijke onderzoekingen op het gebied der landbouw-entomologie; ook viel hem de eer te beurt, benoemd te worden tot lid van den Natuurwetenschappelijken Raad van Ned.-Indië.

Na den Japanschen inval in 1942 werd hij aanvankelijk uit zijn functie ontzet,

mede door toedoen van eigen, Inlandsch, alhoewel ontwikkeld, personeel, voor welks gedrag men slechts afkeuring kan hebben. Na nog eenigen tijd weer als „adviseur” in zijn oude functie te zijn hersteld, moest hij spoedig het lot van alle andere Europeanen en vele Indo-Europeanen deelen, dat neerkwam op gevangenschap, d.w.z. opsluiting in een kamp onder menschonwaardige bestaansvoorwaarden, gescheiden van zijn vrouw, en met verlies van vrijwel alle particuliere eigendommen. Het is te hopen, dat het geheele Japansche volk het loon ontvangt, dat het verdiend heeft door de vernedering, de smadelijke en beestachtige behandeling, die het honderdduizenden van vreedzame en onschuldige blanken in het verre Oosten heeft doen ondergaan! Overgebracht naar het Kamp Tjimalfi (bij Bandoeng) werd hij spoedig aangetast door een daar heerschende epidemie van bacillaire dysenterie, en verzwakt als hij reeds was, overleed hij in het hospitaal van het kamp, op 10 April 1944. Zijn echtgenoot volgde hem spoedig in den dood, zij stierf in het vrouwenkamp Makassar, bij Batavia, aan algeheele uitputting, vrijwel op den dag der Japansche capitulatie in 1945. Het eenigste kindje, dat zij hadden, was hun al enkele jaren voor den oorlog door den dood ontrukkt; gelukkig, mag men thans wel zeggen. Een werkzaam en emotioneel leven was onder dramatische omstandigheden geëindigd.

VAN DER GOOT was en als onderzoeker en als mensch een opmerkelijke figuur, Hij paarde een superieur en critisch verstand aan groote werkkraft en aan een warme belangstelling voor den landbouw, den Europeeschen zoowel als den Indischen. Maar bovenal was hij toegepast entomoloog met hart en ziel, een harde en nauwgezette werker, die origineele wegen insloeg en die, zonder het theoretische gedeelte van zijn werk te veronachtzamen, de resultaten daarvan op zeldzaam gelukkige wijze voor de practijk in toepassing wist te brengen. Hij was bezielde met het echte „feu sacré”; had hij eenmaal iets op zich genomen, dan deed hij dit met algeheele persoonlijke overgave. Verder beschikte hij over een zekeren journalistieken aanleg, hij schreef een keurig en vlot Nederlandsch, dat met groot gemak uit zijn pen vloeide.

Toen hij als jongmensch met prof. RITZEMA BOS nader in aanraking kwam, heerschten er in Nederland bladluisplagen, zoodat zijn leermeester hem opdroeg, deze toen nog minder bekende insectengroep te bestudeeren. Hoe VAN DER GOOT deze taak opvatte, blijkt al hieruit, dat als resultaat een lijvig boekwerk van 600 bldz. verscheen, bescheidenlijk getiteld: Beiträge zur Kenntnis der Holländischen Blattläuse, Berlin und Haarlem, 1915. Dit boek vormt een opmerkelijke prestatie, vooral wanneer men de groote jeugd van den auteur in aanmerking neemt. Het breekt met alle bestaande sleur, brengt uitstekende, origineele beschrijvingen met morphologische details, nauwkeurige afmetingen en biologische gegevens. Het beteekent een keerpunt op het gebied der bladluizenliteratuur en zal als standaardwerk steeds zijn waarde blijven behouden. Ongeveer gelijktijdig verschenen nog enkele andere verhandelingen van zijn hand, vnl. over systematiek en classificatie der bladluizen, in het Tijdschrift voor Entomologie en elders.

Tijdens zijn betrekkelijk kort verblijf te Pasoeroean werkte VAN DER GOOT aan de voornaamste entomologische problemen der rietcultuur; hij publiceerde over boorders, engerlingen en de stengelschildluis. Te Salatiga wacht hem de taak, enkele plagen van de cacao- en koffiecultuur te bestudeeren; hij onderzoekt de biologie van enkele voor deze cultures belangrijke mieren- en schildluissoorten, gedeeltelijk in verband met *Helopeltis*. Hij komt hierbij tot zeer opmerkelijke conclusies, die ook buiten Ned.-Indië de aandacht hebben getrok-

Dr PIETER VAN DER GOOT †

ken, nl. dat bepaalde schildluizen in hun bestaan geheel afhankelijk zijn van een zeker mierenbezoek en dat zij daarom vanzelf verdwijnen, indien men de mieren afdoende bestrijdt. Het omgekeerde, nl. dat men de schildluizen bestrijdt, terwijl men de mieren met rust laat, zooals tot nogtoe steeds was geschied, geeft geen resultaten. Voor de bestrijding van de zgn. gramang-mier, die in koffietuinen de zoo schadelijke groene koffie-schildluis „kweekt”, werkt hij een keurige methode uit, die op de ondernemingen ook in latere jaren dikwijls met succes werd toegepast. Ook werkt hij over de mieren in Cacao-tuinen, in verband met witte luizen en het zoo lastige *Helopeltis*-probleem. Het een en ander wordt in verschillende, uitstekende publicaties vastgelegd. Daarnaast trekt het schadelijke *Tephrosia-kevertje* met zijn vele parasieten de aandacht, waarover eveneens een keurige publicatie het licht ziet. In zijn vrijen tijd beoefent hij met groote toewijding de studie der Javaansche bladluizen, geregeld halve nachten besteedt hij aan dit werk. Als resultaat verschijnt een lijvige publicatie van ruim 300 bldz.: *Zur Kenntnis der Blattläuse Java's*. Daarnaast bewerkt hij nog een aantal andere bladluizen van Java, stelt de diagnosen op schrift, doet de noodige teekeningen vervaardigen, maar gepubliceerd heeft hij dit niet meer. Zijn manuscript, helaas zonder de teekeningen, die als verloren moeten worden beschouwd, met de uitvoerige beschrijvingen van een 35-tal nieuwe Javaansche bladluizen, bevindt zich in het Laboratorium voor Entomologie te Wageningen, benevens een groote hoeveelheid microscopische preparaten, dank zij de goede zorgen van Dr C. FRANSSEN. Gedurende zijn verblijf in Midden-Java verzamelde VAN DER GOOT ook een omvangrijk materiaal van allerlei andere Rhynchoten, vnl. schildluizen, motschildluizen, Psylliden e.d. Ook dit materiaal heeft hij helaas niet meer bewerkt, het is in de tropen verloren gegaan.

De Buitenzorgsche loopbaan plaatst VAN DER GOOT voor andere problemen; hier zijn het de talrijke insecten van den Inlandschen landbouw, die zijn aandacht geheel in beslag nemen. Zijn onderzoekingen culmineeren in zijn standaardwerk over den witten rijstboorder, waarop hij in 1925 te Wageningen promoveert. In deze publicatie toont VAN DER GOOT opnieuw zijn meesterschap; hij herkent de ware natuur van den zgn. droogteslaap der rijstboorderrupsen, die niet door de droogte, maar door den physiologischen toestand van de rijstplant teweeg wordt gebracht; hij wijst nieuwe wegen voor een effectieve bestrijding door uit te gaan van de eerste boordervlucht in den regentijd en op grond hiervan een geschikten zaai- en planttijdsregeling voor te stellen, in verband met de verstrekking van irrigatiewater. Het is moeilijk in geldswaarde uit te drukken, hoe veel voordeelen dit werk voor den Inheemschen landbouwer en voor 's Lands schatkist heeft opgeleverd!

Na deze groote prestatie verlamt het publicistisch werk van VAN DER GOOT eenigszins. Weliswaar werkt hij nog steeds even hard, het is o.m. de aardappel in Indië, die zijn belangstelling heeft; een landje bij Lembang boven Bandoeng, waar hij zijn week-enden doorbrengt, stelt hem in de gelegenheid zelf aardappels te verbouwen en belangrijke waarnemingen over de ziekten en plagen van dit gewas te verrichten. Nog hebben enkele publicaties hun ontstaan hieraan te danken. Ook andere beslommeringen nemen hem in beslag. Hij interesseert zich voor de politiek en als hartstochtelijk Nederlander speelt hij een actieve rol in het politieke verenigingsleven. Verder moet hij in zijn laatste levensperiode, vooral na den dood van zijn eenigste kindje, occulte neigingen hebben vertoond, ook moet hij Engelsche romannetjes in grooten getale hebben verslonden. Nog onder Japansch bestuur moet hij enkele manuscripten hebben afgemaakt,

maar het blijft te betréuren, dat hij later betrekkelijk weinig gepubliceerd heeft van het vele, dat hij onderzocht heeft.

VAN DER GOOT, zooals ik voor het eerst met hem in aanraking kwam, even voor den eersten wereldoorlog, blijft mij voor den geest staan als een slank, rijzig, lichtblond jongmensch, met heldere, vriendelijke, blauwe oogen en een ietwat sarcastischen trek om den scherp gesneden mond. Hij was nerveus-beweeglijk, iets rusteloos, altijd in gespannen actie. Hij sprak een weinig hikkend, maar wat hij zei, was helder en scherp logisch, zoodat men dadelijk geboeid luisterde. Zijn beeld, dat ik hier heb trachten te ontwerpen, zou niet volledig zijn, indien ik niet op een enkele eigenaardigheid van hem wees: hij was gewoonlijk niet erg netjes op zijn uiterlijk en gaf hiermede zelfs wel eens aanstoot, omdat in de tropen aan de verzorging van den uitwendigen mensch bijzondere aandacht dient te worden besteed. Op zijn werktafel was hij eveneens rommelig, en men begrijpt niet hoe hij zich in deze wanorde terecht kon vinden en hoe er die kristalheldere publicaties uit voort konden komen, die voor hem zoo kenmerkend zijn.

Met VAN DER GOOT is niet alleen een der eerste landbouw-phytopathologen van Ned.-Indië heen gegaan, hij was bovendien een goed mensch, voortreffelijk Nederlander en groot vriend van Indië. Voor mij was hij een trouwe en toegewijde medewerker. Met het bovenstaande moge ik hem bescheiden hulde hebben gebracht.

DRAAGSTOFPROBLEMEN

DOOR

DR IR J. J. FRANSEN

entomoloog bij het Comité ter Bestudeering en Bestrijding van Insectenplagen in Bosschen

EN

P. TERPSTRA, *biol. cand.*

met medewerking van

DR L. WESTENBERG,

scheikundige bij den Plantenziektenkundigen Dienst

INHOUD

	Blz.
Inleiding	38
A. Het Biologisch onderzoek	39
a. Rotenonhoudende stuifmengsels	39
1. Proeven met bastaardsatijnrupsen	39
2. Proeven met larven van de dennebladwesp	39
b. Pyrethrumhoudende stuifmengsels	40
1. Proeven met larven van de dennebladwesp	41
2. Proeven met zijderupsen	43
c. Kiezelfluornatriumhoudende stuifmengsels	44
1. Proeven met larven van de dennebladwesp	44
2. Proeven met zijderupsen	47
Samenvatting van het biologisch onderzoek	48
Proeven met derrishoudende stuifmengsels	48
Proeven met pyrethrumhoudende stuifmengsels	48
Proeven met kiezelfluornatriumhoudende stuifmengsels	49